

BELEDİYE ZABITA ÖRGÜTÜNÜN ÖRGÜTSEL VE İŞLEVSEL GEREKLİLİĞİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Öğr. Gör. Dr. Savaş ŞİMŞEK¹

Öz

Belediye zabıtası tarihsel kökleri olan bir örgüttür. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde Fransa'dan esinlenerek oluşturulan Belediye örgütü içerisinde yer almaya başlamış olan Belediye Zabıtası, kendisiyle beraber gelişme gösteren polis örgütü ile zaman içerisindeki ihtiyaçlar nedeniyle sürekli personel ve işlev değişimleri yaşamıştır. Bu değişimlerin son aşaması olarak Belediye Zabıtası ile Polis örgütü günümüzde ayrı birer yapılanma olarak varlıklarını devam ettirmektedirler. Fakat bu aşamada benzer işlevlere sahip iki ayrı örgütün, günümüz gereklerine uygun olarak geçmişte yapıldığı gibi tekrar birleştirilmesine gerek var mıdır yoksa daha değişik bir görevlendirme şekli mi ortaya atılmalıdır sorularının cevaplandırılması gereklidir. Bu çalışma, Belediye Zabıta örgütünün günümüz koşullarında ve Belediye Zabıtası yönetmeliğiyle kendisine verilen görevler ve yapısal betimlemeler başlangıç noktası alınarak suretiyle yapısal ve işlevsel açıdan varlığı üzerinde tekrar düşünülmesi gereğinden hareket edilerek söz konusu sorulara yanıt aramak için yapılmıştır. Zira Belediye Zabıtası Yönetmeliği'nde, polise verilen görevlere benzer birçok işlevin varlığı söz konusu olduğu gibi örgütsel yapıyı destekleyici işe alım ve eğitim gibi süreçlerde de eksiklikler olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Belediye, Zabıta, Belediye Zabıtası.

A Study on Municipality Constabulary's Organizational and Functional Existence

Abstract

The Municipal Constabulary is an organization with historical roots. Stating to have a place in the Municipality which was inspired from France, The Municipal Constabulary, has lived exchange its functions and personelles with police organization which has developed together during the time. Today, Municipal Constabulary and police organization goes on their existences as separate structures as a last phase of those exchanges. Bu in this phase, the questions that if there is a need for re-unifying those organizations which have similar functions as it was done in the past in accordance with today's needs or to bring up a different shape of functionality, has to be answered. This research has conducted in order to answer those questions taking the duties that were given in the Manual of Municipal Constabulary as a starting point through the need of rethinking its structural and functional existence. Because, it is seen that, not only too many functions of police are similar with those duties given to Municipal Constabulary with that manual but also there are deficiencies in processes such as recruitment and training that are supportive to the organizational structure.

Keywords: Local Governments, Municipality, Constabulary, Municipal Constabulary.

1 Elmadag Polis Meslek Eğitim Müdürlüğü. ssim1971@gmail.com

Giriş

Belediye Zabıta Örgütünün gerekli olup olmadığı konusunda yapılacak olan bir araştırmaya nereden ve nasıl başlanması gerektiği, daha çalışmaya başlamadan düşünülmesi gerekli bir öğeler bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihi temelleri olan bir örgütün, durup dururken gerekliliğinin tartışılmak istenmesi-ki yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gerektiğine yönelik yoğun ulusal ve uluslar arası tartışmaların vuku bulduğu şu günlerde-mevcut tartışmaları başka bir yöne çekmek veya genel kabul gören yerel yönetim, yönetişim, özerklik gibi kavramların karşısında olmak şeklinde de anlaşılabilir. Oysaki çalışmanın amacı var olan bir takım görüşlerin karşısında olmak yerine konuya farklı bir bakış açısı kazandırabilmek, var olabilecek muhtemel tartışmalara katkı sağlayabilmek ve yapılacak herhangi bir yeni çalışma için görüş beyan edebilmektir. Bu tür bir yaklaşım sistemin devamı açısından önem arz etmektedir. İnsanın fiziksel yapısında olan dişleri bile çürüdüklerinde çekilmekte, yerlerine suni de olsa en yakındaki dişlere dayalı yeni bir diş protezleri takılmakta ve bu şekilde insanın en önemli yaşam fonksiyonu olan yeme işlemine yardımcı olunmaktadır. Dolayısıyla geçmişte sağlam temellere dayandığı kabul edilen bir takım örgütler de işlevselliklerini yitirmeye başladıkları anda sistemin sağlıklı bir şekilde devamı açısından yeniden örgütlenmeleri veya yenilenmeleri gerekebilir. Konuya bu bakış açısı ile yaklaşmanın daha kabul edilebilir olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, belediye zabıtasının gerekli olup olmadığı veya varlığının sürdürülüp sürdürülmemesi konusu, örgütün yapısallığı ile birlikte, fonksiyonlarının da ortadan kaldırılması olarak da düşünülmemelidir. Buradaki maksat, fonksiyonlarının güncellenmesi, gereksiz olanların kaldırılması, bir kısım fonksiyonların ise başka örgüt ya da örgütler tarafından yapıp yapılamayacağı tartışılmasıdır.

Yukarıda yapılan kısa açıklama ışığında bu çalışma temelde iki bölüm olarak tasarlanmıştır. Birinci bölüm, Belediye Zabıtasının tarihselliğine ayrılmıştır. Bu amaçla söz konusu bölümde daha önceden yapılan çalışmalara yer vermekle birlikte, konuya insanlık tarihine değinerek başlanacak ki burada özellikle şehirleşme ve toplumsal denetim alt konularına değinilecek, sonrasında yerel yönetim düşüncesi ile birlikte oluşan belediyeciliğin ve belediye zabıtasının hem Avrupa'da hem de Türkiye'deki tarihsel geçmişine yer verilecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise tespit edilen çarpıcı bir takım örneklerden hareket edilerek belediye zabıtasının ayrı bir toplumsal denetim mekanizması olarak gerekli olup olmadığı üzerine tartışma yapılacaktır. İkinci bölümdeki mevcut tartışmadan sonra sonuç bölümünde konu hakkında bir dizi öneriye yer verilecektir. Yapılan çalışmada literatür taraması, belge incelemeleri yapılmış, özellikle Türkiye'nin en kalabalık üç ili olan İstanbul, Ankara ve İzmir Büyükşehir Belediyeleri'nin web siteleri ile çeşitli gazete haberleri ve istatistiki bilgilerden faydalanılmıştır.

2.Kavramsal Ve Tarihsel Betimleme

2.1.Kavramsal Açıklama

Belediye kelimesi Arapçadan Türkçeye geçmiştir. Arapça “şehir”, “kent” anlamına gelen “al-balad” sözcüğünden türemiştir (İslam Ansiklopedisi,1943:468). Buna müteakiben “beledî” kelimesi de “şehirle, kentle ilgili olan” anlamındadır² (Meydan Larousse,1969:262). Belediyenin fonksiyonel ve hukukî tanımları bulunmaktadır (Ansiklopedik Sözlük,1967:255). Fonksiyonel açıdan belediye, bir şehir ya da kasabanın aydınlatma, su, esnaf kontrolü gibi genel hizmetlerine bakan kuruluştur. Hukukî açıdan ise nüfusu belirli bir sayının üstünde olan köy, bucak, ilçe ve illerde beldenin ortak ve çevresel çıkarlarını koruyup hizmetlerini yerine getirmek üzere kurulmuş, hükmi kişiliği olan örgüttür. Zabıta kelimesi ise yine Arapça, “sıkıca tutma, idaresi altına alma, sahip olma veya silahla zorla getirme” anlamlarına gelen “zabt” kelimesinden Türkçeye geçmiştir (Meydan Larousse, 1969:890). Arapçada “Zabıta”, bir şehirde güvenliği sağlamakla görevli olan idare, kolluk anlamında kullanılmaktadır (Meydan Larousse, 1969:890; Ansiklopedik Sözlük, 1967:1889). Görüldüğü üzere zabitanın genel olarak fonksiyonu güvenliğin sağlanmasıdır. Fakat zabıta kelimesi geçmişte hem şu anki bilinen polis örgütünü hem de belediye hizmet birimlerinden olan belediye zabıtasını ifade etmekteydi. Fakat Türkiye’de polis görevlerinin 1980 öncesi kesin bir şekilde ayrılması ile birlikte zabıta sadece bilinen anlamda belediye zabıtasını ifade eder hale gelmiştir.

2.2.Belediye ve Belediye Zabıtasının Tarihsel Gelişimi

Asıl konumuz olan belediye zabıtasının gelişim sürecine geçmeden önce konuyu toplumsallaşma ve toplumsal denetim olgularından başlamak üzere ele alıp günümüze kadar getirmek, anlaşılabilirliği artırmak açısından faydalı olacaktır. Zira belediye zabıtasının, alt birimi olduğu belediye örgütü, toplumsallaşmanın getirdiği ve genel olarak insanların yakın çevrelerinde bulunan diğer insanlarla beraber paylaştıkları ortak ihtiyaçlarının giderilmesi, yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve refahın yine orada yaşayanların kararları ile sağlanması düşüncesinin bir sonucu olarak görünmektedir. Dolayısıyla ilk insanların bir araya gelerek toplumsallaşmaları ve toplumsal yaşanabilir hale getirmeleri önemlidir. İlk insanların kalabalıkları nerede oluşturdukları ve ihtiyaçlarını giderdiklerine dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Fakat dünyanın çeşitli bölgelerinde insanların kalabalıkları oluşturarak topluluk halinde yaşamaya

2 Türkçe gelişim evrelerinde birçok dilden etkilenmiş ve etkilenmeye devam etmektedir. Türklerin Müslümanlığı kabul etmeleri ile başlayan değişim, günümüzde de bir takım eklentilerle kendini göstermektedir. Günümüz Türkçesinde, dış kaynaklı bazı kelimeler adeta yarış edercesine ve siyaset aracı olarak kullanılmakta bu da dilin özünden kopmasına neden olmaktadır. Olayları veya olguları ifade ederken öz Türkçe kelimeler kullanmak yerine Arapça, Farsça, Latince veya İngilizce kelimeler kullanılmaktadır. Belediye kelimesi de bunlardan biridir. Genel olarak “Kent Yönetimi” olarak ifade edilebilecek iken hali hazırda Arapça kökenli bir kelimenin kullanılmasına devam edilmektedir.

başladıkları tartışılmaz bir gerçektir (Ribard,2010: 10-12). Özellikle Akdeniz’de bulunan şehirlerin ilkçağlardan itibaren çekim gücünün yüksekliği (Ortaylı,2012:303) ve toprakların verimli oluşları nedeniyle Nil vadisi ve Mezopotamya, insanların bu bölgelerde yerleşik hayata geçmelerine, tarım ve hayvancılığa başlamalarına neden olmuş (Güvenç, 1999:177-178), sonuçta, toplumsal yaşamın ana dinamizmini oluşturan meslekler ortaya çıkmıştır (Ribard,2010: 13).

İnsanların toplu halde yaşamaya başlamaları ile birlikte daha önceleri en katı şekilde uygulanan yönetsel pratikler, yerini aynı bölgede beraber yaşayanların kendi yöreleri ve geleceklerine yönelik kararları beraberce aldıkları dönemlere doğru bir ivme göstermiş, hatta kimi zaman otorite kabul etmeyenler kendi toplumlarını bırakarak farklı yerlere göç etmiş veya işgaller yapmaya başlamışlardır. Kapitalizmin 13 yy.’da doğumu, 16.yy’da gelişmeye başlaması ve ağırlığının 19.yy’da iyiden iyiye hissedilmesiyle birlikte (Fülberth, 2008), özellikle krallar merkeze uzak yerleri yönetmenin zorlukları nedeniyle buraların yönetimini kendi temsilcilerine-ki çoğunluğu söz konusu toplumların elit kesimlerinden oluşmaktaydı-vermekte idi. Bu durum ulus devletlerin ve kapitalizmin başlamasıyla adına burjuva denilen sermayedar sınıfın ortaya çıkmasıyla değişmiştir (Keleş, 2014:33). İnsanların yoğun olarak yaşadığı yerlerde yöneticiler, insan doğasında bulunan pragmatist anlayışın zarar verici etkilerinden korunmak için(!) toplumda bulunan bireyleri ve kazançlarını denetleme ihtiyacı duymuşlardır. Söz konusu denetim sayesinde, yönetilen bireylerin toplumsal huzuru ve dengesi sağlanmış olacaktı. Kentlerin oluşmasıyla başlayan sosyal kontrol özellikle üretimin artması ve artığın toplumsala yöneltilmesi ile farklı bir anlam kazanmış, sadece kazançların kontrolü değil, beraber yaşamının getirdiği ihtiyaçların karşılanmasına yönelik hizmetlerin, toplumdaki her bireye aynı seviyede ve sağlıklı bir şekilde ulaştırılması gibi olguların da denetim altına alınması ihtiyacı doğmuştur. Bunun yanı sıra topluluk halinde yaşamayla meydana gelen bir takım sorunların çözümü için otoriteler, farklı yönetim ve denetim metotları uygulamaya başlamışlardır. Topluluk halinde yaşamının getirdiği çöp, alt yapı hizmetleri, su havzalarının kullanımını ve daha sonrasında ulaşım gibi bölge yakınlarında yaşayan sakinleri ilgilendiren bir takım bölgesel hizmetler devletin değil o bölgedeki yöneticilerin sorumluluklarına verilmiş, müteakiben çarşı pazarlarda fiyatların kontrolü ve satılan malların kalitelerinin denetimi de bu yönetimlerin idaresine bırakılmıştır. Şehirlerin artması ve gelişmeleri şehir yönetimlerinin binaların nasıl yapılacağı veya şehir planlamasında da etki ve denetimlerinin bulunması sonucunu ortaya çıkarmış, özellikle cadde ve sokakların tasarımı gibi konularda da şehir yönetimlerine sorumluluklar verilmeye başlanmıştır (Keleş, 2014:39).

Asıl konumuz olan belediye zabıtasının gelişim sürecine geçmeden önce, söz konusu birimin, içinde bulunduğu belediye örgütüne genel ve kısa bir bakış sergilemek konunun anlaşılması açısından faydalı olacaktır. Yerel yönetim, her ülke tarihinde yer alan fakat aynı anda ve şekilde gelişmeyen bir yönetim tarzı olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Fakat eskiden var olan her yönetimi de faaliyet alanlarının küçük olması nedeniyle “yerel yönetim” olarak değerlendirmek doğru olmayacaktır. Yerel yönetimlerin ortaya çıkışları ile ilgili olarak bir takım yanlış anlamaları gidermek açısından Ortaylı şunları belirtmektedir:

“Ne eski Yunan-Roma şehir yönetimini, ne Ortaçağ İslam ülkelerindeki veya Bizans’taki belediye yönetimini modern yerel yönetimi başlangıcı ve kaynağı olarak görmek pek doğru sayılmamalıdır... Çağdaş yerel yönetim ve demokrasi ancak geniş bir alanda ve toplumun bütün kurumları üzerinde kontrol fonksiyonunu yürüten bir merkezi idarenin varlığı karşısında; tarihin akışı içinde bir bölgenin veya şehrin mali-idari alanda özerklik elde edip bunu güçlendirmesiyle yerel yönetim denen hukuki varlık ortaya çıkmıştır (1985:9)”

Bu açıklamaya göre bilinen anlamda yerel yönetimi mutlakiyetçi rejimler çağından başlatmak yanlış olmayacaktır. Bu nedenle yukarıda belirtilen açıklamalar Timur’un, Türk tarihini kavrayabilmek için Batı tarihini de iyice incelemek ve bilmek gerekir ifadesini de güçlendirmektedir (2010:183). Dolayısıyla belediye ve belediye zabıta örgütlerinin tarihine, modern anlamda doğuş yeri olan Batı’dan başlamak yanlış olmayacaktır.

2.2.1.Fransa Belediye Zabıtasının Oluşumu

Bu çalışmada neden Fransa örneğinin alındığını anlatabilmek ve anlaşılmasını kolaylaştırmak için Ergin’in şu sözlerine değinmek gerekir:

“...Fakat o devirlerde İstanbul’da garp belediyeleri usulünü bilip tatbik edecek münevver Türkler yok gibi idi....1789 ihtilalinden sonra İstanbul’a hicret ve iltica etmiş olan bir Fransız ailesinden (Alyon) isminde birisi ile Revelaki, Kamanto, Cezayirlioğlu Mıgırdıç, Ohannes Çamiç ve Harmanos isimlerinde gayri Müslim Türk tebaası ve bir de Tıbbiye mektebinin ilk mezunlarından Hekimbaşı Salih Efendi bu komisyona (İntizamı Şehir Komisyonu) memur edilmişlerdi... 1854’den 1857 senesine kadar ne Şehremaneti, ne de komisyon esaslı hiçbir iş görmeğe muvaffak olmadı. Esasen değil bütün Türkiye’nin, hatta İstanbul’un bile her tarafından birden garpta olduğu şeklinde bir belediye teşkilatı yapmağa imkân yoktu. Buna bir çare ve teşkilata bir mukaddime olmak üzere 1857 senesinde İstanbul’un Galata ve Beyoğlu cihetlerinde bir (Nümune Dairesi) açıldı. Bu dairenin kanununu ve teşkilatını yine İstanbul’da bulunan ecnebler, yahut ecnebler gibi Avrupa’da yaşamış, garp lisanını öğrenmiş gayri Müslimler yapmışlardı. Hatta on sene kadar dairenin muhaberat ve mütaleatı Türkçe ile birlikte Fransızca cereyan etmiştir. İşte Türkiye belediyelerinin

Fransız usulünü taklit etmeleri bu zamanda bu suretle başlamıştır. Bu işte de aslen Fransız olan (Alyon)'un tesiri olduğu şüphesizdir (1936:124-125).”

Yerel yönetim, temelini İngiliz pragmatistleri Anne Robert Jacques Turgot, Jeremy Bentham ve John Stuart Mill'in düşüncesinden almaktadır (Keleş, 2010:37). Fransızlar da bu düşüncüyü kendi yerel yönetim pratiklerine uyarlamışlardır (Keleş, 2010:39). Fransa'da belediye zabıtasının oluşumu, polis örgütünün oluşumu ile aynı anda gelişmiştir. Diğer bir ifade ile bilinen anlamda belediye zabıtası görevi kimi zaman genel polislik işlevlerinde biri olarak görülmüş, kimi zaman ondan farklı olarak değerlendirilmiş, kimi zaman ise birbirlerine karışmış bir halde varlığını devam ettirmiştir (Fregier,1850). Kısaca bu konuya değinmekle, Osmanlı İmparatorluğu ve sonrasında Türkiye Cumhuriyeti'ndeki yerel yönetim denetim mekanizmaları daha iyi anlaşılacaktır.

9.yy.'ın başlarında Büyük Charles (Charlamagne) tarafından bölgelerde görevlendirdiği Kontların adaletsizliklerini, yolsuzluklarını denetlemek için peşlerinden yine kendisi tarafından atanan ve genelde ruhban sınıfı üyeleri arasından seçilen Missi Dominici adı verilen görevlileri göndermiş ve denetim yaptırmıştır (State,2011:46). Belirli bir talimata göre çalışan (J.W.Thompson,1903:5) missi domicilerin sorumluluk alanlarına da “Missaticum” adı verilmekteydi. Fakat yerelde bulunan elitlerin missi dominiciler hakkındaki yoğun baskılarına dayanamayan merkezi yönetim, 9.yy.'ın sonlarına doğru bu kurumu pasifize ederek ortadan kaldırmıştır. Missi Dominici uygulamasının son bulmasından sonra özellikle bölgelerde ne tür bir denetim mekanizması kullanıldığıyla ilgili pek bir bilgi bulunmamakla birlikte bu dönemde taşra ile ilişkiler geliştirilerek yereldeki elitlere dayalı bir sistem uygulandığı anlaşılmaktadır. Fakat bu sistem de yerini 987 yılında Hugh Capet tarafından bölgelere gönderilen zabıta amirlerine (prevot) bırakmıştır (Cudet,1887:3).

Paris'in güvenliği görevi verilen “Paris İnzibat Amiri”nin (Prevot de Paris) bünyesinde Paris Merkez Bölgesindeki (Chatelet) Adalet Mahkemesinin Başkanlığı ve Askeri Valilik görevlerini de barındırmıştır (Henneman, 1995:1428). Adli ve idari adaletin sağlanması bir zaman sonra şehirdeki toplumsal yaşamın gerektirdiği ihtiyaçların da denetimini gerektirmiştir ki bu nedenle 1170 yılında bilinen anlamda Belediye Başkanının görevleri verilen “Esnaf Amiri” (Prevot des Marchands)” makamı oluşturulmuştur (Cudet,1887:3). Pazarların, fiyatların denetimi gibi ticari hayata yönelik görevler, esnaf tarafından sağlanan ve sayıları Esnaf Amiri tarafından belirlenen kişilerce yapılmıştır. Özellikle Paris'teki Zabıta Amiri ve Esnaf Amiri birbirleri ile dayanışma halinde görevlerini sürdürmüşlerdir. Zabıta Amirinin emrinde olan ve muhafız adı verilen personel esnaf örgütleri tarafından Esnaf Amirinin belirlediği sayıda birliklerce desteklenmekteydi (Fregier,1850:10). Bu birliklerdeki görevler belirli bir dönem esnafın kendilerince sırayla yerine getirilmişken, belirli bir dönem ise esnafın parasıyla tuttuğu kişilerce yerine getirildiği görülmektedir.

Görev paylaşımından anlaşılana kadar belediye denetimleri her ne kadar Belediye Başkanı bulsa da Zabıta Amiri tarafından yerine getirilmekteydi. Özellikle 13.yy.'da Paris'e giren hububatın kontrolü, fırıncıların çalışma şekli, sebze ve meyvelerin satıldığı pazarlar, buralarda çalışanlar, Seine nehrinde balık tutulması, tuz, şeker, et ve şarap ticareti, ısınma amacıyla ağaçların kesilmesi, herkesin evinin önünü temiz tutup tutmadığı, çöplerin veya kullanılmayan eşyaların belirtilen bölgelere taşınıp taşınmadığı, içme suyunun taşınması, hastanelerin temizliği, inşaat işçileri ve şehrin ışıklandırılması, Esnaf ve Zabıta amirlerinin ortak denetiminde yer almıştır (Fregier,1850:122-162).16.yy.'a kadar isim, fonksiyon ve görevi yerine getiren kişilerin niteliklerine dair değişiklikleri ile devam eden görev, bu yüzyılda yerini Zabıta ve Esnaf Amirliği makamlarının o dönem esnafının, muhafız görevini yapmak istememesi sonucunda birleştirilmesi ile oluşturulan yeni bir makama bırakılsa da bu kısa sürmüş görev ayrımı daha sonradan tekrar oluşturulmuştur (Fregier,1850:194).

Fransa tarihinde, Richelieu ile Mazarin'in, dönemlerindeki kralların yaşlarının küçüklüğü nedeniyle uzunca bir süre devlet yönetimini sırayla ellerinde buldurmaları, onlara, devleti kendi istek ve çıkarlarına göre yönetme fırsatı vermiştir. Richelieu döneminde, daha önceleri missi dominici olarak görevlendirilen kraliyet denetçilerinin yerini, adına "intendant" denilen denetçiler almıştır. Bu denetçilerin görevleri sadece güvenliği sağlamak değildir. Bunlara aynı zamanda vergilerin toplanması görevi de verilmiş bu nedenle kendilerine adalet denetçisi (intendant de justice), Adalet ve Polis Denetçisi (intendant de justice et police), veya Adalet, Polis ve Maliye Denetçisi (intendant de justice, police et finances) gibi isimler de verilmiştir (Mousnier, 1984:505).

Mazarin döneminde bu denetçiler ile vergi toplayıcılarının (tax collecteurs) toplumda sebep oldukları huzursuzluk 17.yy ortalarında Fronde (Sapan) ayaklanmalarının meydana gelmesine neden olmuştur (Maier,2009:1303). Bu düzensizlik ve ayaklanmalar 1667 yılında Paris Genel Polis Vekâletinin (Lieutenant Generale De Police) kurulmasıyla sonuçlanmıştır (Williams,1979:25). Sözkonusu makama başlıca, şehir merkezi ve kenar mahallelerin güvenliği, yasadışı silah taşınmasını önleme, cadde-lerin ve kamu alanlarının temizliği, yangın ve sel felaketi gibi durumlarda gerekli emirleri koordinasyonu yapma, şehrin yiyecek tedarikini ve fiyatlarını ayarlama, fuarların ve pazarların, yurt ve barınma yeri olarak kullanılan yerlerin, kötü nam salmış yerler ile kumar oynatılan yerlerin kontrolü, yasadışı toplanmalar, kargaşalar, isyan veya diğer düzensizlikler ile esnaf odalarının başkanlık seçimleri hakkında bilgi edinme, ticari düzenlemelerin, çıraklık sözleşmelerinin, tartı ve ölçülerin, basım ve yayım yapılması ile kitap satışının istihbarî araştırması gibi belediye ve adli görevler verilmiştir (Stead,1983:15). Ayrıca Fransız devrimine yaklaşıldığı dönemlerde artan sefaletin önüne geçebilmek için polis, kışın çalışmayan inşaat işçilerine barınma imkânı sağlamak, anne-babaları tarafından terk edilen çocuklara bakıcı aile bulmak, iş bulamayan ve paraya ihtiyacı olan kadınlara belirli iş merkezleri kurarak burada yaptıkları el

işlerinden para kazanmalarını sağlamak gibi sosyal sorumluluk gerektiren görevleri de yerine getirmiştir (Williams,1979:112-113).

Esnaf Amirinin bulunduğu Paris'te bir takım beledi yetkilerin aynı zamanda Paris Genel Polis Vekâletine verilmesi hayli sıkıntılı bir durum ortaya çıkarmıştır. 1789'da meydana gelen ve sadece Fransa değil o zamandan sonra birçok ülkeyi etkileyen devrim, bu ikili ve çelişkili yapıya bir son vermiştir. Devrim sonunda Paris'in Belediye Başkanı olan Bailly, Paris'teki mevcut Genel Polis Vekâletinin yerine kendisine bağlı "Bölgesel Polis, Güvenlik ve Huzur Komitesini" (Comité de Province de Police, Sécurité et Tranquillité) kurmuştur (Stead,1983: 34). Fransız devriminin konumuz açısından en önemli tarafı yerel polis birimlerinin de bu dönemde oluşturulmuş olmasıdır. Yerel Polis birimleri (police rurale) aynı zamanda Eski Rejim'in (Ancien Regime) Polis Müfettişlerinin yerine geçen "Barış Memurları" (Officiers de Paix) olarak da bilinmektedir. Bunlar yerel konseyler tarafından atanan polis personeli olup kamu sağlığı, halkın felaketlerden korunması, trafiğin ve park yerlerinin yönetimi gibi belediye zabıtası yetkileri ile donatılmış, aynı zamanda yerelde güvenlik ve emniyetin sağlanması gibi polis görevleri ile yetkilendirilmiş birimlerdir. Diğer taraftan devrimden çok önce oluşturulan ve kırsal alanda görevlendirilen Kır Polisi de kırsal bölgede benzer beledi ve polis fonksiyonlarını yerine getirmek üzere görevlendirilmiştir (gardechampetre-fngc.fr., 2016). Fransız devriminden sonra her ne kadar bir takım değişiklikler olmuşsa da Napolyon zamanından başlamak üzere oluşturulan Polis Valisi (Prefecture de Police) ile diğer Paris Valisi hali hazırda varlığını devam ettirmektedir. Bu durum Paris'e özgü olup diğer şehirlere benzememektedir. Bunun yanında bölgelerde görev yapan Kır Polisi (Garde Champetre) ve Belediye Zabıtası (Police de Municipale) görevlerini hali hazırda sürdürmektedirler.

2.2.2. Türk Belediye Zabıta Örgütünün Tarihsel Geçmişi

Batı düşüncesinin ve bu düşünce ışığında Batı'da geliştirilen kurumların Tanzimat'la birlikte Türk idari tarihine damga vurduğu hemen hemen tüm tarih yazınında kabul edilen bir gerçektir. Bunun sonucu olarak söz konusu dönemde birçok kurum gibi belediye hizmetlerinin de hem yapısal hem de işlevsel açıdan Avrupa'daki örneklerine benzetilmeye çalışıldığı görülmektedir. Fakat Türk idari tarihinde belediye (şehircilik) hizmetleri ve belediye zabıtası modern bir şekilde olmasa da Tanzimat'tan önce de vardı. Bu nedenle Türkiye'de belediyecilik ve belediye zabıtasının oluşumunda Tanzimat ve Cumhuriyet'in ilan edildiği tarihler birer değişim noktası olarak değerlendirilecektir.

2.2.2.1.Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Belediye Zabıta Örgütünün Gelişimi

Tanzimat'tan önceki belediye hizmetleri genel olarak kolektif anlamda, çalışmanın ileriki safhalarında hakkında yeterince bilgi verilecek olan Kadı'ya yardımcı olma şeklinde bölge halkı, esnaf loncaları ve şehir ileri gelenlerince yerine getirilmekteydi.

Dolayısıyla modern anlamda tam bir beledi kuruluşten bahsetmek mümkün görünmemektedir (Ortaylı, 2011:12-13). Bu işleyişin açıklanması, belediye zabıtasının ortaya çıkmasının anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Kent ayan ve eşrafını temsil etmek üzere esnafın kendi arasında seçilen ve devletin yereldeki en üst görevlisi olarak kadı tarafından atanan “şehir kethüdarları” (Ergin,1936:80), narh tespiti (fiyat tespiti), avarız hanelerinin tespiti ve vergi dağıtımı, bazı yükümlülüklerin yerine getirilmesi, sefer zamanında ordunun alışverişi için esnafın seferber edilmesini sağlamakla Kadı’ya yardımcı olmaktaydılar (Ortaylı,1978:6). Diğer taraftan şehrin çevresel temizliği, halkın ortaklaşa kullandığı çeşme vb. gibi yerlerin onarımı esnaf tarafından kurulan avarız sandığı gelirleriyle yapıldı (Ortaylı, 2012:317). Bu kapsamda belediye zabıta hizmetlerine kurumsallık temelinde değinilecek olursa, bu kurumun öncelikli unsuru olan Kadı’dan başlanması gerekmektedir.

Bilindiği üzere Kadı, Tanzimat’tan önce, bölgelerdeki en yetkili kişi olup hem beledi hem adli hem de mülki birçok fonksiyonu bünyesinde toplayan kişidir (Ergin, 1936: 77; Uzunçarşılı, 2014:142-143). Kadılara bu fonksiyonlar bir anda verilmiş, toplumsallaşmanın artması ile birlikte, özellikle şehirlerde duyulan ihtiyaca binaen gelişme göstermiştir. Önceleri birer hâkim olarak başlayan fonksiyonlar daha sonraları dul kadınların evlendirilmesinden, yol ve yapı işlerine kadar medeni, idari ve beledi görevlerin de verilmesi ile artmıştır (Ergin, 1936:78). Her ne kadar devlet tarafından bölgelerde görevlendirilseler de Kadıların belirli bir maaşları yoktu. Bilakis kadılar maaşlarını baktıkları davalardan karşılıyorlardı (Uzunçarşılı,2014:91). Elbette ki işlerin yolunda gidip gitmediğini denetlemek de Kadı’nın görevi idi. Kadı bu denetim görevini emri altındaki bir takım kişilerce yerine getirmekte idi. Bunlar başta yukarıda ismi geçen şehir kethüdarları olmak üzere subaşı, böcekbaşı, çöplük subaşısı, mimarbaşı gibi yeniçeri ocağı mensubu görevliler yardımıyla yapardı. Bu görevliler şehirde genel güvenlik yanında temizlik ve imar düzeninin sağlanmasında da sorumluydular (Ortaylı, 1978:17). 1826’da Yeniçeri Ocağının lağvedilmesi Kadı’nın mahiyetinde de değişikliğe gidilmesini gerektirdi. Bu tarihten sonra Kadı bu görevini 1826’da kurulan İhtisap Nazırlığının (Seyitdanlıoğlu, 1996: 76) taşradaki şube başkanı olan “muhtesip” (ihtisap ağası) ve onun emrindeki elli altı memur ile yerine getirmeye başlamıştır (Ortaylı, 2012:268). “Elli altılar” adıyla bilinen bu grup (Ergin, 1945:38), Kadının teftişi sırasında rastladığı, eksiklik veya hilelerin müsebbiplerini, ihtisap ağasına verdiği emirle falakaya yatırmak suretiyle döver veya kulaklarından çivilerdi (Ergin, 1945:81). Tabiidir ki Kadı’nın birçok görevinin yanı sıra esnafı denetlemeye her zaman çıkması hem iş yoğunluğu hem de sorumluluk bölgesinin büyüklüğü düşünüldüğünde her zaman mümkün görünmemektedir. Bu nedenle Kadıların esnafı kontrol etmek ve diğer denetim işlerini kendileri adına yapmaya yetkili “seyyar ayak naibi” bulunmakta idi (Uzunçarşılı,2014:121). Bunlara ek olarak şehirlerin büyüklükleri nedeniyle idari olarak mahallelere ayrılması bölgesel olarak da Kadı’ya yardımcı elemanların varlığını gerekli kılmaktaydı. Bu nedenle Mahalle

İmamları, Kadı'nın mahalledeki temsilcisi görevini görmekteydi (Ergin, 1936:120).

Osmanlı İmparatorluğu'nda Batı tarzı belediye örgütünün oluşturulması çabalarının iki ana nedeni olduğu görülmektedir. Devlet topraklarının büyüklüğü, ulaşım-daki yetersizlikler, bölgelerde tek kişi hâkimiyetine dayalı idare sistemi, 16.yy.'dan başlamak üzere savaşların uzun sürmesi nedeniyle merkez yönetiminin taşradaki usulsüzlüklere yetişememesi (Uzunçarşılı, 2014: 131) ve 1826'da Yeniçeri Ocağının lağvedilmesi sonrasında kurulan İhtisap Nezaretinin, taşradaki görevlerinin mali kontrolden, maliye nezareti haline gelmesiyle yolsuzlukları ve beledi işlerde belirli bir başboşluğu da beraberinde getirmiştir ki bu birinci nedeni oluşturmaktadır (Ergin, 1936:122). İkinci etkileyici neden ise bir olaylar zinciri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu olayların en önemlisi ise Osmanlı İmparatorluğunun içine düştüğü finansal krizden kurtulmak amacıyla İngilizler ile 1838 yılında yaptığı Balta Limanı anlaşmasıdır (Kütükoğlu, 2013). Bu anlaşma neticesinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun İngiltere karşısında yarı sömürge durumuna düşmesi, yabancıların içişlerine karışmasına da engel olamamış, Tanzimat'ın ilanında da bir neden teşkil etmiştir. 1839 yılında Tanzimat'ın ilanı ile başlayan süreç, Osmanlı İmparatorluğunun finansal krizlerini bitirmemiş, aksine dış ilişkilerde yaşanan olumsuz gelişmeler nedeniyle borçlanmaya devam edilmiştir. Yine bu dönemde artan ticaret nedeniyle yabancıların özellikle İstanbul'daki sayılarında hayli artış meydana gelmiştir. Özellikle 1852-1853 yıllarında ve Kırım Savaşında İstanbul'da bulunan Batılı askerlerin tavsiyeleri ile Batı tarzı Belediye oluşturma girişimlerine başlanılmıştır (Ergin, 1936:122).

1855 yılında daha önceki İhtisap Nezareti kaldırılarak yerine İstanbul'da "Şehremaneti" kurulmuştur. İhtisap Nezaretinde kolluk işlerinde görevli olan personel de Zaptiye Nezaretinde görevlendirilmeye başlanmıştır. Aslına bakılacak olursa bu değişim sadece isim bazında yapılmış olup, işleyiş açısından pek bir değişim bulunmamaktaydı (Ortaylı, 1978:18). Fakat Şehremaneti'nin oluşum belgesi olarak kabul edilebilecek ve 1854 yılında yayımlanan nizamnamenin 12. Maddesine göre İhtisap Nezaretinde kolluk görevlisi olarak çalışanlar Zaptiye Nezaretine verildiğinden esnaf teftişi ve fiyatların denetimi konusunda Ticaret Nezaretinin, Zaptiye Nezareti ile bağlantılı olarak çalışması uygun görülmüştür (Şehremaneti Nizamname Lahiyası, Md.12). Diğer taraftan aynı nizamnamenin 13. Maddesinde Şehremaneti mahiyetinde "Şehr Kavası (Belediye Zabıtası)" adında lüzumu kadar görevli bulunduracak, bu görevliler Şehir Meclisi'nin (şehrin esnaf ve ileri gelenlerinden oluşturulmuş meclis) kefil olduğu ve eğitilmiş kişilerden seçileceklerdir (Şehremaneti Nizamname Lahiyası, Md.13).

Yazılı bir kanuni metne bağlanmasına rağmen Şehremaneti Dairesi, gerek mali, gerek yapısal gerekse personel yetersizlikleri sebebiyle istenilen başarıyı sağlayamamıştır. Bu yetersizliklere konumuz açısından bir örnek verilecek olursa yukarıda belirtilen "Şehr Kavasları"nın sayısından bahsedilmelidir. Ergin'den aktaran Ortaylı'ya

göre söz konusu görevliler ya ofiste kitabet hizmetinde kullanılan, ya da “tebdil” adıyla çarşı pazar denetleyen memurlar olup 1858’de sayıları önemli derecede azaltıldı (2011:138). Şehremaneti Dairesinde yaşanan başarısızlık, Osmanlı yönetimini bir takım tedbirler almaya zorlamış ve bu nedenle çalışmanın daha önceki paragraflarında da belirtildiği üzere 09 Mayıs 1855 tarihinde ülkedeki gayrimüslim tebaadan teşkil İntizam-ı Şehir Komisyonu (comissione municipale) oluşturulmuştur. Belediye denetim hizmetlerinin devamı açısından bu komisyon emrine kolluk gücü olarak Komisyon çavuşları verilmiştir. 1957 yılında dağılmadan evvel Babıali’ye verdikleri raporda bu komisyon, İstanbul’un on dört belediye dairesine ayrılmasını önermişti. Komisyon tarafından bu yönde hazırlanan bir nizamname Aralık 1857’de Padişaha onaylatıldıktan sonra yürürlüğe girdi (Ortaylı, 2011:141). Osmanlı yönetimi İstanbul, Adalar ve Boğaziçi’ni bu nizamnamede yer alan şekliyle on dört belediyeye ayırmış Galata ve Beyoğlu’nda kurulan belediyeyi de Altıncı Daire-i Belediye olarak adlandırmıştır (Ortaylı, 2011:142). Fakat 1858 yılında yayınlanan bir resmi tebliğ ile on dört dairenin hepsinde birden icraata başlamak fazla masraflı olacağından uygulamaya öncelikle nüfusu çok olan, binaların daha düzenli yapıldığı ve sakinlerinin çoğunun Avrupa görmüş insanlardan (!) olduğu Galata ve Beyoğlu bölgesindeki Altıncı Daireden başlanılacağı belirtilmiştir (Ortaylı, 2011:143). Bu planı da uygulamaya koymak amacıyla 27 Ocak 1858’de Altıncı Daire-i Belediye Nizamı yürürlüğe girmiştir. Fakat ne yazık ki bu belediye hakkında yapılan kanuni belgelerde belediye zabıtası ile ilgili görev veya yapısallık açısından herhangi bir ibareye rastlanmamakla birlikte Altıncı Daire-i Belediye Nizamı’nın 15. Maddesinde sadece polisin bazı durumlarda ikazlarda bulunması ve polisin belediyeye yardımcı olacağı ifadeleri bulunmaktadır. Dolayısıyla Galata ve Beyoğlu bölgelerinde o dönem belediye zabıtası görevi polis tarafından yerine getirilmektedir (Aslan vd., 2002:11). Fakat Ergin’e göre İntizam-ı Şehir Komisyonu emrinde bulunan Komisyon çavuşları, söz konusu komisyon dağıldığında Belediye Çavuşu olarak anılmaya başlanmış, akabinde bu çavuşlar polis içerisine alınarak “Zabıtai Belediye memuru” olarak isimlendirilmeye başlamıştır (1936:38). Şehremanetin yeniden yapılandırılması çalışmaları kapsamında 1870 yılında çıkarılan bir kanunla Belediye Çavuşluğu³ oluşturulmuş, bu kapsamda üç yüz belediye çavuşu Zaptiye kadrosundan Şehremaneti kadrosuna atanmıştır (Aslan vd., 2002:12). Bu yolla belediye zabıtası ve hükümet zabıtasının görevleri de yapısalılıkları ile birlikte ayrılmıştır. Yeni oluşturulan belediye çavuşluğunun yapısal ve işlevsel özellikleri de daha sonraları oluşturulan 1871 tarihli Devair-i Belediye Çavuşlarının Vezafine Dair Talimatname, 1872 tarihli Devair-i Belediye Çavuşlarının Vezafine Dair Talimatname, 1872 tarihli Şehremaneti Çavuşları Hakkında Nizamname ve tam olarak tarihi belli olmamakla birlikte 1871 veya 1872 yıllarında yapıldığı tahmin edilen (Aslan vd., 2002:14) Şehremanet-i Behiyesinde Müstahdem Komiser ve

3 Aslan vd., belediye çavuşluğunun oluşturulduğu tarih konusunda Seyitdanlıoğlu’nun hata yaptığını belirtmektedirler (2002:12).

Serçavuşlar ile Çavuşların Mükellef Oldukları Vazife-i Memuriyetleriyle Suret-i Harekatlarını Mübeyyin Talimatname gibi kanuni metinler ile belirgin hale getirilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinden başlamak üzere belediye zabıtası ile polis örgütü, birbirlerinin yerine kullanılabilme şiddetinin gelişmeye başladığı dönem olarak kendisini göstermektedir. 1877'de İstanbul'da belediye adıyla bir kurum oluşturulmuş ve bu kurum da Dersaadet Belediye Kanunu ile yasal zemine oturtulmuştur. Bu kanunun 3. Maddesinde belediyenin görevleri detaylı bir şekilde belirtilmekle birlikte 14., 32. ve 33. maddelerinde belediye çavuşları ile müfettişlerinin görevleri ve çalışma şekillerine dair ifadeler yer almaktadır. Görevlerin bu kadar yoğun ve çeşitli olması elbette ki bu görevleri yerine getirecek olan eğitilmiş personel ihtiyacını da ortaya çıkarmaktaydı. O dönemde bu ihtiyaç polisleri belediye zabıtası yapmakla giderilmiştir (Aslan vd., 2002:16). Belediye Zabıtasının eğitim eksikliği ise 1909 yılında açılan Şehremaneti Belediye Mektebi ile giderilmeye çalışılmıştır (Aslan vd. 2002:17). I. Dünya Savaşına yaklaşılan yıllarda İttihat ve Terakki yönetiminde de belediye kolluk hizmetlerinin polis tarafından yerine getirilmesi yönünde uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla 1912 yılında çıkarılan Dersaadet Teşkilat-ı Belediyesi Hakkında Kanun-ı Muvakkat'tın altıncı maddesinde belediye zabıta işlerinin polis tarafından yerine getirileceği belirtilmektedir. Bunun asıl nedeni olarak parti yönetiminin aşırı merkezîyetçi bakış açısı ileri sürülmektedir (Aslan vd., 2002:18). 1913 yılında hazırlanan Zabıta Talimatnamesi'nin Belediye ve Polis arasında yarattığı personel gerginliği, devlet yönetiminin belediye hizmetlerine iki yüz kişilik polis personeli kadrosu oluşturması ile son bulmuştur. Bu kadroların yüz ellisi belediyede görevli kavalardan seçilecekti (Aslan vd., 2002:19). Dönemin Balkan Savaşı gibi dış gelişmeleri ile yönetimin el değiştirmesi gibi iç gelişmeleri, ülke içindeki birçok uygulamaya da engel olmuştur. Oluşan yönetsel yetersizlik belediyede de kendisini göstermiş, şehirdeki denetimler, belediyenin kavalıların lağvetmesi ve yönetimin el değiştirmesi sonucu İttihat ve Terakki yönetiminin aldığı kararların yeni yönetimce askıya alınması nedeniyle yapılamamıştır. Sonuç olarak belediye zabıtası görevi polise ancak 1916 yılında kesin olarak verilmiş olup, Cumhuriyetin ilanına kadar belediye zabıtasının belediye içerisinde ayrı bir birim olarak çalışmalar yapılmış ise de bunda başarı sağlanamamıştır.

2.2.2.2.Cumhuriyet Döneminde Belediye Zabıta Örgütünün Gelişimi

Fransız devlet yönetimi ve yerel yönetim sisteminde özellikle güvenlik konusunda Paris, her zaman farklı bir bakış açısıyla ele alınmıştır (Şimşek, 2015: 110). Türk tarihine bakıldığında da bu durum önceleri İstanbul için geçerli iken Cumhuriyetin ilanından sonra İstanbul ile birlikte Ankara için de geçerli olmaya başlamıştır. Bunu en iyi şekilde belediye kolluğu görevlerinin sadece İstanbul ve Ankara'da polis tarafından yerine getirilmesi için yapılan düzenlemelerden anlamaktayız. İstanbul'da zaten Osmanlı İmparatorluğu döneminden kalma yasalarla belediye zabıtası görevini polis

yerine getirmekte idi. 1924 yılında çıkarılan belediye kanunu ile belediye zabıtasının görevleri polise verilmiştir. Bunu destekleyici mahiyette, 31 Ağustos 1930 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu ile Belediye ve Vilayet yönetimleri birleştirilmiştir. Bu kanunun yanı sıra 10.08.1930 tarih ve 9813 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile İstanbul'da, 17.11.1930 tarih ve 10241 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Ankara'da belediye zabıtasının görevi polise verilmiştir (BCA,1930).

Belediye zabıtasının görevi Ankara'da 1950, İstanbul'da ise 1957 yılına kadar polis tarafından yerine getirilmiştir. Ankara'da polis içerisinde belediye zabıtası görevini yerine getiren memurlar, 1950 yılında belediye kadrosuna atanmışlardır (Türker, 1951:70). İstanbul'da ise bu durum gecikmeyle 1 Şubat 1957 tarihinde İstanbul Belediye Zabıtasının göreve başlaması ile değişmiştir (Aslan vd., 2002:54). Söz konusu değişiklikler diğer illerde de gerçekleştirilmiştir. 1580 sayılı Belediye Kanunu, 13.07.2005 tarihinde çıkarılan 5393 sayılı yeni bir Belediye Kanunu oluşturulmak suretiyle kaldırılmıştır (T.C. Resmi Gazete, 25874). 15.07.1969 tarihi Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Belediye Zabıta Yönetmeliği de 1580 sayılı Belediye Kanununun 106. Maddesine göre hazırlanmıştı (Md. 94). Söz konusu yönetmelikte Zabıta personelinin üniformalı olduğu, kıyafet ve teçhizatları özel bir yönetmeliğe göre belirtileceği ifade edildiğinden (Md.1), uzunca bir gecikme ile 12.03.1990 tarihinde Belediye Zabıta Kıyafet Yönetmeliği oluşturulmuş ve aynı tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe konmuştur (T.C.Resmi Gazete, 20459). Daha sonradan her iki yönetmelik 11.04.2007 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe konulan yeni bir Belediye Zabıta Yönetmeliği ile iptal edilerek, zabıta hakkındaki tüm konular (kuruluş, görev, çalışma, vb.) bu yönetmelikte toplanmıştır (T.C.Resmi Gazete,26490). Son olarak açılan bir dava neticesinde Danıştay'ın 20.01.2009 tarih ve E:2008/5911 sayılı kararı gereğince söz konusu yönetmeliğin yürütmesi durdurulmuştur.

3.Belediye Zabıta Örgütünün Gerekliği Üzerine Değerlendirme

Bir örgütün gerekli olup olmadığı yönünde yapılacak herhangi bir değerlendirme örgütün üç farklı açıdan ele alınmasını gerektirmektedir. Bunlardan birincisi işlevsel, ikincisi ise yapısal, üçüncüsü ise örgütsel yapıyı destekleyici, personelin eğitimi, işe alımı vb. gibi süreçlerdir. Bu nedenle bu çalışmada belediye zabıta örgütüne bahsedilen bu üç açıdan yaklaşılabacaktır.

Bir örgütün ne işe yaradığı veya ne yaptığı onun işlevleri ile yakından ilgilidir. Dolayısıyla bir örgütün varlığından veya oluşumundan bahsetmeden önce onun işlevleri üzerinde durulmalıdır. Belediye Zabıtasının işlevlerini de yine yukarıda belirtildiği üzere Danıştay tarafından yürütmesi durdurulan 11.04.2007 tarihli Belediye Zabıta Yönetmeliği üzerinden yapmak yanlış olmayacaktır⁴. Söz konusu yönetmeliğe göre

4 Mahalli İdareler yetkililerinden alınan bilgiye göre söz konusu yönetmelik hakkında Danıştay'a açılan dava özlük hakları bakımından eşitliğe aykırılık iddiası ile açılmış olup, işlevler veya eğitim, işe alım süreçleri üzerinden herhangi bir şikâyet söz konusu edilmemiştir.

Belediye Zabıtasının görevleri “beldenin düzeni ve esenliği ile ilgili görevleri”, “imar ile ilgili görevleri”, “sağlık ile ilgili görevleri”, “trafik ile ilgili görevleri” ve “yardım görevleri” şeklinde beş alt başlıkta toplanmıştır (Md.10). O nedenle bu çalışmada öncelikle bu görevler üzerinden değerlendirmelerde bulunulacaktır. Belediye Zabıtasına verilen görevler yakından incelendiğinde denetim ve nezaret görevlerinin çoğunlukta olduğu rahatlıkla görülmekte, bunlardan bazılarının ise Belediye Zabıtası haricindeki polis veya jandarma gibi denetim mekanizmalarının görev alanına da girmesi nedeniyle Belediye Zabıtasının elde ettiği herhangi bir bilgide bu birimlere bilgi vermesi gerektiği görülmektedir. Bunları birkaç örnek ile açıklamak konuyu daha iyi ifade etmek açısından hayli faydalı olacaktır:

Belediye Zabıtasına verilen “beldenin düzeni ve esenliği ile ilgili görevlerden” başlamak gerekir. 2559 Sayılı Polis Vazife Selahiyetleri Kanununa göre polis, asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatını temin eder (Md.1). Bu ifadeler genel olarak toplumsal düzenin sağlanmasını içermekte olup Belediye Zabıta yönetmeliğinde belediye zabıtasının beldenin düzeni ve esenliği ile ilgili görevlerini de pek tabidir ki içerebilmektedir. Diğer taraftan 831 sayılı Sular Hakkındaki Kanununun ilgili maddelerine göre belediye (Md. 1; Ek Md. 1), ammenin ihtiyacı olan suyun tedarik ve idaresi ile görevlendirilmiştir. Fakat Belediye Zabıta Yönetmeliğinde belirtilen umumi çeşmelerin kırılmasını ve bozulmasını önlemek; kıran ve bozanlar hakkında işlem yapmak, şehir içme suyuna başka suyun karıştırılmasını veya sağlığa zararlı herhangi bir madde atılmasını önlemek gibi görevler doğrudan devlet malına zarar (Türk Ceza Kanunu, Md.152/1) ve kamu sağlığını tehdit (Türk Ceza Kanunu Md.185) gibi adli suçları içerdiğinden öncelikle polisin görev alanına girmektedir.

Belediye zabıtasının “sağlıkla ilgili görevleri” de genel olarak yukarıda bahsedilen Türk Ceza Kanununun 185. Maddesinin yanı sıra 186. Maddesinde de ele alınmış olup, bu tür konular adli olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla kamu sağlığını adli yönden ilgilendiren konular da polisin görev alanına girmektedir. Ayrıca bu görevlerin yapılış şekline bakıldığında belediye zabıtasının asli görevlilere yardımcı (tali) bir görev yaptığı anlaşılmaktadır. Buna ek olarak belediye zabıtası, ruhsatsız çalıştırılan işyerlerinin kapatılması veya seyyar satıcıları önlemek için yaptığı görevlerin çoğunda suçu işleyenlerle kavgaya varacak derecede karşı karşıya gelmekte, bu nedenle polis de bu tür olaylarda çoğunlukla belediye zabıtasına destek vermek üzere görevlendirilmektedir (www.milliyet.com.tr, 2016). Belediye zabıtasının sağlıkla ilgili görevlerinden biri de gürültüyü önlemektir. Oysaki aynı yetki Kabahatler Kanuna göre hem kolluk kuvvetlerine de verilmiştir (Md.36/3-37/2). Özellikle Kurban Bayramlarında genel sağlık etkileyecek, izin verilen yerler dışında kesim yapılmasını önlemek görevi de yine belediye zabıtasına verildiği halde her sene yazılı ve görsel medyada istenmeyen görüntülerle hâlâ karşılaşılmaktadır (www.cnnturk.com, 2016). Dolayısıyla kaçak et kesimi gibi münferit suçlar haricinde özellikle kurban bayramlarındaki önlemleri almak bu aşamada sadece belediye zabıtası ile mümkün

görünmemektedir. Kaldı ki bu konu hakkındaki münferit suçlar da yine kamu sağlığını ilgilendirmekte ve yukarıda belirtildiği üzere Türk Ceza Kanununun 186. maddesine göre adli olarak değerlendirilmektedir. Belediye Zabıtasına verilen hayvanların korunması veya itlafına yönelik görevler ise güvenlik mesleğinden çok veterinerlik mesleği içerisinde yer aldığından bu tür görevlerin zabıta personeli yerine veteriner personele verilmesi daha doğru olacaktır.

Belediye Zabıtasının imar ile ilgili görevleri ise yukarıda bahsedilenlerden pek farklı görünmemektedir. Özellikle kaçak yapıların yıkım işlerinde güvenlik tedbiri almak belediye zabıtası yerine polise verilmiş bir görev halini almıştır. Bu tür bir görev yüzünden polis örgütü kamuoyundan hayli eleştiri de almaktadır (www.haberler.com, 2016). Oysaki bu tedbirlerin alınmasında esas yetkili belediye zabıta yönetmeliğine göre belediye zabıtasıdır (Md.10/b). Belediye zabıtasının imar görevleri ile ilgili olarak söylenebilecek son şey ise yine burada da asli görevi suçla mücadele olan polis ve jandarmaya yardımcı bir kuruluş olarak yer almasıdır. Örneğin 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa göre, sit ve koruma alanlarında ruhsatsız yapı, izinsiz kazı ve sondaj yaptırılanlar, izinsiz define arayanlar hakkında herhangi bir işlem yapmak yerine konuyu ilgili mercilere bildirme görevi bulunmaktadır.

İster şehir içi isterse şehirlerarası yollarda olsun trafiğin düzenli bir şekilde devamından ve denetiminden genel anlamda İçişleri Bakanlığına bağlı olan Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde oluşturulmuş trafik polisi veya trafik jandarması sorumludur (Karayolları Trafik Kanunu, Md.5-6). Karayolları Trafik Kanununun 10. Maddesine göre Belediyelere de trafik görevi verilmiş ve bu görevi yapacak birimlerin İçişleri Bakanlığı denetiminde açılacağı belirtilmiş olup, açılacak olan birimlerin görevleri de genel anlamda belediye hudutları içerisindeki yolların yapım veya onarımı, levhaların ve trafik ışıklarının yerleştirilmesi gibi işlemlerin yapılmasıdır.

Belediye Zabıtasının sosyal yardım görevlerine bakıldığında polise de aynı görevlerin verildiği görülmektedir. Örneğin, Belediye zabıtasının beldenin yabancıları bulunan kimseler ile korunmaya ve bakıma muhtaç çocukları, özürlüleri, yaşlıları ve yardıma muhtaç kişileri yardımcı olması görevi polise de verilmiştir (PVSK, Md.1/2). Ayrıca polis örgütü içinde oluşturulan Çocuk Şube Müdürlüklerinin, kuruluş, görev ve çalışma yönetmeliğine göre bu birimler de korunmaya ve yardıma muhtaç, mağdur, kaybolan ve bulunan çocuklarla ilgili işlemleri yürütmekle görevlidir (Md.7/1). Diğer taraftan belediye zabıtası tarafından savaş zamanlarında icra olunan görevler, pek tabidir ki polis içinde geçerli olacaktır.

İşlevselliğin yanı sıra Belediye Zabıta örgütünün varlığı açısından ayrı bir kontrol mekanizması olarak gerekli olup olmadığı, yönetsel destekleyici personel eğitim ve işe alım süreçleri bakımından da incelenmelidir. Yukarıda bahsi geçen ve hali hazırda Danıştay tarafından yürütmeyi durdurma kararı alınan Belediye Zabıta yönetmeliğine

göre belediye zabıta personelinin işe alım süreçleri merkezi ve yerel yönetimlerin gerçekleştirdiği ortak bir çalışma ile yerine getirilmektedir (Md.22). Diğer taraftan belediye zabıta örgütünde yükselme esasları ile ilgili konular arasında yükselme eğitiminde alınacak derslerin isimleri belirtilmiş iken (Md. 21), zabıta memurluğuna ilk atama öncesinde alınan eğitim ile ilgili herhangi bir ölçüt belirtilmemiştir. Kısaca zabıta memurlarının hangi eğitim almış olanlar arasından seçileceğine dair herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Yurttaşlar, devletin verdiği kamu hizmetlerinden eşit derecede faydalanmak zorundadır (Anayasa, Md.10/5). Oysa ki belediyelerde denetim gibi önemli bir görevi üstlenecek olan belediye zabıtası personeli, Belediye Zabıta yönetmeliğine göre, polis veya asker gibi meslek öncesi eğitimden geçirilmek yerine mesleğe girdikten sonra eğitime tabi tutulmaları öngörülmüştür ki (Md. 28) bu durum yeknesaklığın ve eğitim kalitesinin sağlanması açısından olumsuzluklar doğurabilecektir.

Örgütler belirli alt birimlere ayrılmaktadır. Bu ayrımın ana nedeni ana hedefe ya da amaca ulaşırken bir işin parçalara ayrılmak suretiyle yapılmasını sağlayarak parçadan bütüne doğru bir sürecin gerçekleştirilmesidir (Koçel, 1999:121). Bu ayrım aynı zamanda yapılacak alt derece işlerin işlev sınıflarına göre ayrılmasından kaynaklanmaktadır. Devletin kamu hizmetlerini yerine getirirken örgütleri fonksiyonlarına göre ayırmış ve yurt geneline yayılmış örgütlerin benzer alt birimleri oluşturulmuştur. Konu bir hiyerarşi mesleği olarak polis örgütünün yapısal incelemesi ile ele alınacak olursa şunlar ifade edilebilir. 3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı kanununa göre Emniyet Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatı İllerde il emniyet müdürlükleri, ilçelerde ilçe emniyet müdürlükleri veya ilçe emniyet amirlikleri ile güvenlik hizmetlerine ilişkin diğer birimlerden oluşur (Md.16/B). Emniyet Genel Müdürlüğü Taşra teşkilatında bulunan il emniyet müdürlükleri teşkilat, malzeme ve kadro yapılarına göre (A), (B), ve (C) tipi olmak üzere üç çeşit olup bu emniyet müdürlüklerinin teşkilat yapısı ülke genelinde yekdiğerleriyle aynıdır. Oysaki bu durum belediye zabıtası örgütleri için aynı değildir. Bunun ortaya çıkarılması amacıyla Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde bulunan belediye zabıta örgütlerinin web siteleri üzerinde yapılan bir incelemede her üç ilin belediye zabıta örgütlenmesinin birbirlerinden çok farklı olduğu görülmektedir (www.zabita.ibb.gov.tr; www.zabita.ankara.bel.tr; www.izmir.bel.tr). Belediye Zabıta Yönetmeliğinde her ne kadar “beldenin nüfusu, fiziki ve coğrafi yapısı ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak, zabıta teşkilatı için ihtiyaç duyulacak norm kadroya uygun olarak birimler kurulabilir” (Md.5/2) denmekte ise de bu ifade ana gövde olarak örgütün benzer olmaması anlamına gelmemelidir. Belediye Zabıta örgütünün her ilde benzer yapıda olması, bazı yönlerden fayda sağlayabilir. Öncelikle ülkede bir yerden başka bir yere taşınan yurttaşın belediyeyi ilgilendiren şikâyet ve isteklerini benzer yapıya sahip yerlere yapması daha kolay olacaktır. Ayrıca belediyelerin dış denetim yoluyla denetlenmesi sırasında örgütlerdeki yapısal benzerlik denetimcilere de kolaylık sağlayacaktır.

Belediye zabıtasının gerekliliği ile ilgili değerlendirmede biraz da sayısal ve hukuki dayanaklara yer vermek yerinde olacaktır. Türkiye’de hali hazırda 16.161 belediye zabıta personeli bulunmaktadır⁵. Bunun yanında, 2015 yılı itibarıyla Türkiye’nin 78.741.053’lük nüfusunun % 92’lik bir kısmı (72.523.134 kişi) belediye sınırları içerisindeki il ve ilçelerde yaşamakta olup, neredeyse her belediye zabıta personeline 4487 kişi düşmektedir. Belediye zabıtasının yukarıda verilen görev çeşitliliği de göz önüne alındığında personel sayısının yetersizliği ortaya çıkmaktadır. Belediye Zabıta örgütlerinin, araç, bina ve teçhizatları genel olarak belediyenin gelirleri ile doğru orantılı olduğundan hizmetin eşit şekilde verilmesi için gerekli teçhizat ve malzeme yokluğu da oluşabilecek olumsuzluklardan bir diğeridir. Konuya hukuki temelde yaklaşıldığında, aslında polis ve belediye zabıtasının birleştirilebileceğine dair hukuki alt yapının da olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Emniyet Teşkilatı Kanununda, “Belediye zabıtası işleri; lüzum görülen yerlerde idari polis kadrosundan ayrılan ve tahsisatı belediyelerden alınan bir kısım tarafından ifa edilebilir” (Md.8/2) şeklindeki ifade bu birleşimi en iyi şekilde açıklamaktadır. Dolayısıyla belediye zabıta hizmetlerinin polis örgütü tarafından yerine getirilmesi de mümkündür.

Sonuç

Örgütler belirli amaçları gerçekleştirmek, belirli hedeflere ulaşmak üzere insan ve insan dışı araç ve gereçlerden oluşmaktadır. Bu amaç ve hedefler insanların belirli ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulmuştur. Devlet de kendi unsurlarından biri olan toplumun ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerekli örgütleri kurarak buralarda görevlendirilen memurlar aracılığıyla gidermektedir. İnsanların beraber yaşama içgüdüğü zamanla birçoklarının kalabalıklar oluşturarak geniş arazilere yerleşmeleri ile son bulmuştur. Modern çağda beraber yaşamak, belirli bir noktadan itibaren toplumsal denetim olgusunu ortaya çıkarmış bu nedenle de toplumsal denetim mekanizmaları olan örgütler oluşturulmuştur. Polis örgütü gibi Belediye Zabıta örgütü de toplumsal yaşamın gerektirdiği bir takım denetimleri yapmak üzere hayata geçirilmiş olup tarihte derin kökleri bulunan örgütlerden biridir. Tarihe bakıldığında öncelikle polis örgütünün, belediye zabıtasının işlevlerini yerine getirdiği görülmektedir. Fakat değişen zaman ve ihtiyaçlar nedeniyle her iki örgüt arasında işlev ve personel geçişleri olduğu görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğunun belediye ve polis örgütlenmelerini Fransa’dan ithal etmesi nedeniyle, Fransa’da yaşanan bu geçişlerin Osmanlı İmparatorluğunda da olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Osmanlı İmparatorluğunun son dönemleri ile Cumhuriyetin ilanının ilk yıllarındaki durum bunu en iyi şekilde özetlemektedir. Bu geçişlerin asıl nedeninin polis ve belediye zabıtasının işlevleri arasındaki benzerlik olduğu anlaşılmaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu ile bu kanuna göre hazırlanan Belediye Zabıta Yönetmeliğinde belediye zabıta örgütünün işlevleri açıklanmıştır. Bu işlevlere detaylı

5 Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü verilerinden elde edilmiştir.

olarak göz gezdirildiğinde birçoğunun nezaret, bazılarının genel kolluğa da verilen görevler olduğu anlaşılmaktadır. İşlevselliğin yanı sıra konuya sayısal açıdan bakıldığında ise belediye zabıta personeli sayısının yurt genelinde yeterli olmadığı görülmektedir. Tüm bunlara ek olarak zabıta personelinin meslek öncesi alacağı eğitimin içeriği veya verilecek yer hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Oysaki, belediye zabıta personeli de üniformalı olarak kamu görevi icra etmekte olup, polis ve asker gibi mesleki eğitim almalıdırlar. Bu eksikliğin yakın zamanda üniversitelerin Meslek Yüksekokullarında açılan Özel Güvenlik ve Koruma Bölümleri gibi belediye zabıta eğitimleri verilebilecek lisans veya ön lisans programlarının açılması ile giderilmesi ya da Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü bünyesinde bir Belediye Zabıta Akademisi açılarak giderilmesi mümkündür.

Belediye zabıta örgütlerinin tek tip bir örgüt şeması bulunmamaktadır. Kamu hizmetinin, ülkenin her tarafında benzer yapıya sahip örgütlerce yapılması, hem hizmetin doğru ulaştırılıp ulaştırılmadığının denetlenmesi hem de yararlanan yurttaşların benzer birimlerden yararlanma kolaylığı açısından hayli önemlidir. Dolayısıyla belediye zabıtalılarının örgüt yapılarının da polis örgütünde olduğu gibi aynı tip yapıya kavuşturulması gerekli görülmelidir. Konuya hukuki zemin açısından bakıldığında ise, polisin belediye zabıtası işlevlerini yerine getirmesi de önceki bölümde açıklandığı üzere mümkündür. Bu açıklamalar kapsamında belediye zabıta örgütünün personel alımı ve eğitimi konuları tekrar ele alınarak yerel yönetimler bünyesinde daha modern ve yeknesak bir yapıya dayandırılmalı veya hukuki uygunluğa dayalı olarak polis tarafından yerine getirilmesi sağlanmalı ya da belediye zabıtasının bir kısım görevlerinin polise devri sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Aslan, O.E., Akbulut, Ö.Ö., Önen, N. (2002). *Belediye Zabıta Hizmetleri Yönetimi*, Ankara:Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını.
- Bakanlar Kurulu Kararları (1930). İstanbul ve Ankara Belediye Zabıtası Görevlerinin Devlet Zabıtasına Verilmesi, *T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivleri*, 03.18.01, (10 Ağustos ve 17 Kasım)
- Beled, (1943). *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 2, İstanbul: Maarif Matbaası
- Beledi, (1969). *Meydan Larousse*, Cilt II, İstanbul: Meydan Yayınevi.
- Belediye, (1967). *Ansiklopedik Sözlük*, Cilt I, İstanbul: Milliyet Yayın Limited Şirketi.
- 1580 Sayılı Belediye Kanunu, (1930, 03 Nisan), *T.C. Resmi Gazete*, 1471.
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu, (2005, 13 Temmuz), *T.C. Resmi Gazete*, 25874.
- Belediye Zabıta Yönetmeliği, (1969, 15 Temmuz), 13249.
- Belediye Zabıta Yönetmeliği, (2007, 11 Nisan), 26490.
- Belediye Zabıtası Kıyafet Yönetmeliği, (1990, 12 Mart), 20459.
- Cudet, F. (1887). *Histoire Des Corps De Troupe Qui Ont Été Spécialement Chargés De Service De La Ville De Paris Depuis Son Origine Jusqu'a Nos Jours*, Paris: Leon Pillet Libraire.
- Dersaadet Belediye Kanunu, (1877, 05 Ekim).
- 3201 Sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu, (1937, 04 Haziran), *T.C. Resmi Gazete*, 3629.
- Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği, (2001, 13 Nisan), *T.C. Resmi Gazete*, 24372.
- Ergin, O.N. (1936). *Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İktisat ve İktisaiyat Enstitüsü Neşriyatı, İstanbul: Cumhuriyet Gazete ve Matbaası.
- Ergin, O.N. (1945). *Beledi Bilgiler (İstanbul Polis Okulu Ders Notlarından)*, İstanbul: Osman Bey Matbaası.
- Fregier, M. (1850). *Histoire De L'administration De La Police De Paris: Depuis Philip Auguste Jusqu'aux Etats Generaux De 1789*, Paris: Guillaumin Et Cie, Libraries
- Fülberth, G. (2008). *Kapitalizmin Kısa Tarihi*, (Çeviren: sadık Usta), İstanbul: Yordam Kitap.
- Güvenç, B.(1999). *İnsan ve Kültür*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Henneman, J.B. (1995), "Prévôt/Prévôté", *Medieval France: An Encyclopedia*, (Eds.: William W.Kibler and Grover A.Zinn),New York and London: Garland Publishing, Inc.Histoire Des Gardes Champêtres, (2016, 21 Nisan) <http://www.gardechampetre-fngc.fr/statut-rôle-et-missions-des-gardes-champêtres/histoire-des-gardes-champêtres/>
- İstanbul'da Yine İstenmeyen Görüntüler, <http://www.cnnturk.com/video/turkiye/istanbulda-yine-istenmeyen-goruntuler>, (Erişim Tarihi: 04 Mayıs 2016)
- 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu, (1983, 13 Kasım), *T.C. Resmi Gazete*, 18195.
- Keleş, R. (2014). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Koçel, T. (1999). *İşletme Yöneticiliği*, 7. Bası, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Kütükoğlu, M.S. (2013). *Balta Limanı'na Giden Yol: Osmanlı-İngiliz İktisadiMünasebetleri*, Ankara: Türk tarih Kurumu Yayınları.
- Mahalleli Yıkıma İsyan Etti: Önce Kaçak Köşkü Yıksınlar, <http://www.haberler.com/mahalleli-yikima-isyan-etti-once-kacak-kosku-6975935-haberi/>, (Erişim Tarihi: 04 Mayıs 2016).

- Maier, W. (2009). “Fronde,France”, *International Encyclopedia of Revolution and Protest*, (Ed.: Immanuel Ness), Blackwell Publishing, 1303-1305.
- Mousnier, R.E. (1984) *The Institutions of France Under The Absolute Monarchy 1598-1789: The Organs Of The State*, Volume II, USA: The University of Chicago Press
- Ortaylı, İ. (1978). İmparatorluk Döneminde Mahalli İdarelerin ve *Belediyeciliğin Evrimi*, Türkiye’de Belediyeçiliğin Evrimi içinde, (Editör: Ergun Türkcan), Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Ortaylı, İ. (1985). *Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, İstanbul: Hil Yayın.
- Ortaylı, İ. (2011). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*, 2.Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ortaylı, İ. (2014).*Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, 4. Baskı, İstanbul: Cedit Neşriyat. 2559 Sayılı Polis Vazife Ve Selahiyetleri Kanunu, (1934, 04 Temmuz), *T.C. Resmi Gazete*,2751.
- Ribard, A. (2010).İnsanlık Tarihi, (Çeviren: Necla Işık), Cilt.I, İstanbul:Evrensel Basım Yayın.
- Seyyar Satıcı ve Zabitanın Bıçaklı Kavgası, <http://www.milliyet.com.tr/seyyar-satici-ve-zabitanin-bicakli-gundem-2148271/>, (Erişim Tarihi: 04 Mayıs 2016).
- Seytidanlıoğlu, M. (1996). Şehremaneti’nin Kuruluşu ve Şehremaneti Nizamnamesi, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(3), 75-82.
- State, P.F. (2011). *A Brief History of France*, New York: Facts On File Inc.
- Stead, P.J.,(1983), *The Police of France* , New York: Macmillan Publishing Company. 831 Sayılı Sular Hakkında Kanun, (1926, 28 Nisan), *T.C. Resmi Gazete*, 368.
- Şehremaneti Nizamname Lahiyası , (24 Ağustos 1854).
- Şimşek, S. (2015). *Polislik Kurumunun İnşası ve Polislerin Meslek Örgütlenmesi: Türkiye, İngiltere ve Fransa Örnekleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- T.C. Anayasası, (1982, 09 Kasım), *T.C. Resmi Gazete*, 17863.
- Thompson, J.W. (1903). *The Decline of the Missi Dominici in Frankish Gaul*, Chicago: University of Chicago Press.
- Timur, T. (2010). *Osmanlı Toplumsal Düzeni*, Ankara: İmge Kitabevi.
- 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, (2004, 26 Eylül), *T.C. Resmi Gazete*, 25611.
- Türker, H. (1951). Ankara Belediyesi Nasıl Çalışıyor?, *İller ve Belediyeler Dergisi*, Temmuz Sayısı, s.70.
- Uzunçarşılı, İ.H. (2014). *Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı*, 4. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu yayınları
- Williams, A. (1979). *The Police of Paris 1718-1789*, USA: Louisiana State University Press.
- Zabt, (1969). *Meydan Larousse*, Cilt XII, İstanbul: Meydan Yayınevi.
- Zabıta, (1967). *Ansiklopedik Sözlük*, Cilt III, İstanbul: Milliyet Yayın Limited Şirketi.
- Zabıta Dairesi Başkanlığı Organizasyon Şeması, <https://www.izmir.bel.tr/OrganizasyonSemasi/123/tr>, (Erişim Tarihi: 05.05.2016).
- Zabıta Daire Başkanlığı Kurumsal Yapısı, <https://zabita.ibb.gov.tr/kurumsal/>, (Erişim Tarihi: 05.05.2016)
- Zabıta Daire Başkanlığı Teşkilat Şeması, <http://www.ankara.bel.tr/index.php?cID=6424>, (Erişim Tarihi: 05.05.2016).